

Ustoz merosidan innovatsion ta'limgacha

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

EYIB.UZ jurnali hamkorligida

San'atshunoslik va chizmachilik fanini
o'qitish metodikasida muammo hamda yechimlar

CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH METODLARI VA PEDAGOGIK IMKONIYATLAR

Axmedova Dilfuzaxon Hasanjon qizi

Qo'qon davlat universiteti 3-kurs talabasi

Qosimova Nilufar Muratjon qizi

Qo'qonDU San'atshunoslik kafedrasida dotsenti

nilufar_jalilova@mail.ru Com tel: (99)3911391

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada chizmachilik fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishning pedagogik asoslari va samarali metodlari tahlil qilinadi. Motivatsiya o'quv faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi omili bo'lib, u o'quvchilarning fan mazmunini ongli o'zlashtirishi, ijodiy fikrlashi hamda amaliy topshiriqlarga mas'uliyat bilan yondashishini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: motivatsiya, chizmachilik, o'quv faoliyati, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, fazoviy tasavvur, grafik savodxonlik, raqamli texnologiyalar, rag'batlantirish.

Ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi va ichki motivatsiyasiga bog'liq. Motivatsiya o'quvchini o'rganishga undovchi, bilim olish jarayonini faollashtiruvchi hamda maqsad sari yo'naltiruvchi kuch hisoblanadi. Ayniqsa, chizmachilik fanida motivatsiya masalasi alohida ahamiyatga ega, chunki mazkur fan o'quvchidan diqqat, aniqlik, sabr-toqat va fazoviy tasavvur talab qiladi. Chizmachilik fani o'quvchilarni grafik savodxonlikka o'rgatish, texnik tafakkurni rivojlantirish va muhandislik madaniyatining boshlang'ich asoslarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ba'zi o'quvchilarda chizmachilikka qiziqish sust bo'lib, bu holat darsdagi faollikning pasayishiga va o'zlashtirish darajasining past bo'lishiga olib keladi. Shu sababli chizmachilik darslarida o'quvchilar motivatsiyasini oshirishning ilmiy-metodik yondashuvlarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi. Motivatsiya pedagogik psixologiyada shaxsni ma'lum faoliyatga undovchi ichki va tashqi omillar majmui sifatida talqin etiladi. O'quv motivatsiyasi esa bilim olishga bo'lgan ehtiyoj, qiziqish va o'zini namoyon qilish istagi orqali shakllanadi.

Motivatsiyaning ikki asosiy turi mavjud:

- **Ichki motivatsiya** – o'quvchining o'z qiziqishi va ehtiyojidan kelib chiqadigan rag'bat.
- **Tashqi motivatsiya** – baho, mukofot, tanbeh yoki ijtimoiy e'tirof kabi omillar asosida shakllanadigan rag'bat.

Chizmachilik darslarida ichki motivatsiyani shakllantirish o'quvchining ijodkorligi va texnik tafakkurini rivojlantiradi. Tashqi motivatsiya esa darsga muntazam tayyorgarlik ko'rish va topshiriqlarni vaqtida bajarishni rag'batlantiradi.

Shu bilan birga, faqat tashqi motivatsiyaga tayanish o'quvchida vaqtinchalik qiziqish uyg'otadi, ichki motivatsiya esa barqaror o'quv faoliyatini ta'minlaydi. Chizmachilik darslarida motivatsiyani oshirish bir qator pedagogik va psixologik omillarga bog'liq. O'quvchi chizmachilikni faqat "chizma chizish" deb emas, balki real hayotda qo'llaniladigan muhim bilim sohasi sifatida tushunishi kerak. Agar o'qituvchi chizmachilikning qurilish, dizayn, muhandislik, arxitektura, avtomobilsozlik kabi sohalarda qo'llanilishini misollar orqali ko'rsatsa, o'quvchi fan mazmuniga qiziqadi. O'qituvchining muloqot madaniyati, o'quvchini qo'llab-quvvatlashi, tushuntirish uslubi va rag'batlantirishga bo'lgan yondashuvi motivatsiyaga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchi o'quvchining xatolarini tanqid qilishdan ko'ra, uni to'g'ri yo'lga yo'naltirishi motivatsiyani oshiradi.

Chizmachilik amaliy fan bo'lganligi sababli o'quvchi o'z qo'li bilan bajaradigan topshiriqlardan zavqlanadi. Ijodiy topshiriqlar o'quvchida o'z qobiliyatini namoyon etish istagini kuchaytiradi. Baholash jarayonida o'quvchini faqat xato uchun past baholash emas, balki uning harakatini e'tirof etish motivatsiyani oshiradi. Portfolioga asoslangan baholash, o'z-o'zini baholash, reyting tizimi o'quvchilar faolligini kuchaytiradi. Chizmachilik mashg'ulotlarida motivatsiyani oshirish uchun quyidagi metodlar samarali hisoblanadi. Muammoli ta'lim o'quvchini mustaqil fikrlashga undaydi. Masalan, o'qituvchi tayyor chizma berib, undagi xatolarni topish va tuzatishni topshiradi. Yoki "detalning uchinchi proyeksiyasini aniqlang" kabi muammoli vazifalar o'quvchining fikrlash faolligini oshiradi. Muammoli vaziyatlar o'quvchida qiziqish uyg'otib, "Men buni yecha olaman" degan ishonchni shakllantiradi.

Interfaol metodlar o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Chizmachilik darslarida quyidagi metodlar samarali:

1. "Aqliy hujum" (Brainstorming)
2. "Klaster" metodi
3. "Insert" metodi
4. "Bumerang" metodi
5. "Blits-so'rov"
6. "Venn diagrammasi"

Bu metodlar orqali o'quvchilar bir-birining fikrini tinglaydi, muhokama qiladi va umumiy yechimga keladi. Natijada dars jarayoni qiziqarli va jonli bo'ladi.

Loyiha metodi chizmachilikda eng samarali metodlardan biridir. Masalan:

- oddiy uy maketi chizmasini tuzish,
- mebel detallari chizmasini yaratish,
- texnik buyum loyihasini ishlab chiqish.

Bunda o'quvchi chizmachilikni real hayotiy faoliyat bilan bog'laydi. Loyiha himoyasi esa o'quvchining o'z fikrini bayon etish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Chizmachilik fanida ko'rgazmali vositalar motivatsiyani oshirishda katta rol o'ynaydi. Masalan:

- ❖ 3D modellardan foydalanish,
- ❖ maketlar, detal namunalari ko'rsatish,
- ❖ animatsion videolar orqali proyeksiyalarni tushuntirish.

Ko'rgazmalilik o'quvchining fazoviy tasavvurini kuchaytirib, darsni osonroq qabul qilishga yordam beradi. Zamonaviy ta'limda AutoCAD, Kompas-3D, SketchUp kabi dasturlar chizmachilikni o'qitishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Raqamli grafikaga asoslangan mashg'ulotlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, chunki ular kompyuterda ishlashni yoqtiradi. Bunda o'quvchi oddiy qalam va lineykadan tashqari, zamonaviy texnik imkoniyatlardan foydalanishni o'rganadi. Bu esa motivatsiyani yanada kuchaytiradi. O'quvchini kichik yutuqlari uchun ham maqtash, diplom yoki sertifikatlar berish, "Eng yaxshi chizma", "Eng aniq ishlangan loyiha" kabi tanlovlar o'quvchini darsga qiziqtiradi.

Rag'batlantirishning quyidagi shakllari samarali:

1. baho bilan rag'batlantirish;
2. og'zaki maqtov;
3. ko'rgazmaga qo'yish;
4. tanlov va olimpiadalar tashkil etish.

O'qituvchi motivatsiyani oshirishda quyidagi metodik vazifalarni amalga oshirishi kerak:

1. darsni qiziqarli va hayotiy misollar bilan boyitish;
2. o'quvchini qo'llab-quvvatlash, psixologik muhit yaratish;
3. har bir o'quvchining individual qobiliyatini hisobga olish;
4. murakkab mavzularni soddalashtirib tushuntirish;
5. ijodiy va amaliy topshiriqlar ulushini ko'paytirish.

Chizmachilik darsida o'quvchi o'zini muvaffaqiyatli his qilsa, unda fan bo'yicha qiziqish kuchayadi. Demak, o'qituvchi o'quvchi uchun "muvaffaqiyat muhiti"ni yaratishi muhim. Motivatsiya o'quvchining fan mazmunini chuqur o'zlashtirishi, amaliy topshiriqlarni puxta bajarishi va texnik tafakkurini rivojlantirishiga xizmat qiladi. Chizmachilik darslarida muammoli ta'lim, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, ko'rgazmali vositalar, raqamli texnologiyalar va rag'batlantiruvchi baholash metodlari motivatsiyani oshirishning eng samarali yo'llari sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2013.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2012.
4. Saidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2010.
5. Muslimov N.A. Kasb ta'limi metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2016.
6. Kasimova, N. M. K. (2022). Representatives of the Kokan School of Coppersmithing, Glorifying the National Craft. RegiINTERNATIONAL JOURNAL ON ECONOMICS, FINANCE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT, 4(11), 86-90.

7. Qosimova, N. (2022). IN FINE ARTS AND DRAWING LESSONS. USING CASE STAGE EDUCATIONAL TECHNOLOGY." Scienceweb academic papers collection.
8. Qosimova, N. (2022). Goals and objectives of creative thinking in the course of the lesson. *Educational and Pedagogical Sciences*, 14(7), 2167-2170.
9. Nilufarkhan, Q., & Dildorakhan, A. (2022). Theoretical foundations of the history of applied arts of Uzbekistan. In *E Conference Zone* (Vol. 1, pp. 12-13).
10. Solijon o'g'li, Q. B. Carpentry Schools-Applied Art Foundation Of Development. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 945-949.
11. Nilufarkhan, Q., & Dildorakhan, A. (2022). Theoretical foundations of the history of applied arts of Uzbekistan. In *E Conference Zone* (Vol. 1, pp. 12-13).
12. Qosimova, N. (2022). Goals and objectives of creative thinking in the course of the lesson. *Educational and Pedagogical Sciences*, 14(7), 2167-2170.
13. Solijon o'g'li, Q. B. Carpentry Schools-Applied Art Foundation Of Development. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 945-949.
14. Sharifjon o'g'li, H. S. (2026, April). UMUMTA'LIM MAKTABLARINING 5-SINF TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA "O'ZBEKISTON RASSOMLARI" MAVZUSIDA RASM ISHLASH METODIKASINI O'RGATISH. In *International Conference on Education, Psychology and Humanities* (Vol. 1, No. 4, pp. 147-151).
15. Sharifjon o'g'li, H. S. (2026, April). ZAMONAVIY CHIZMACHILIK DARSLARINI TASHKIL ETISHDA IJTIMOIIY FALSAFANING AHAMIYATI. In *International Conference on Education, Psychology and Humanities* (Vol. 1, No. 4, pp. 152-160).
16. Kasimova, N. M. K. (2022). Representatives of the Kokan School of Coppersmithing, Glorifying the National Craft. *RegiINTERNATIONAL JOURNAL ON ECONOMICS, FINANCE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT*, 4(11), 86-90.